

"Şəbi-Hicran" İlmələrdə

İllərin, əsrlərin ən böyük yadigarı olan Füzuli dühası Allahın ədəbiyyatımıza bəxş etdiyi ən dəyərli xəzinədir. Milli mədəniyyətimizin parlaq nümunələri və qiymətli inciləri sayılan həmin əsərlər daim yaşayacaq və xalqımızın ruhunu oxşayacaq. Füzuli yaradıcılığı onunla tanış olan hər kəsi heyran qoyur. Sözdən zərgər dəqiqliyi ilə istifadə edən ustad özündən sonra ehtəsən bir zəngin irs qoyub ki, zaman-zaman istər ədəbiyyat, istərsə də incəsənət sahələrində bu tükənməz qaynağa müraciət olunub, təsiri altında yeni əsərlər yaranıb.

Qeyd etdiyimiz kimi, incəsənətin ən müxtəlif, eləcə də dekorativ-təbiiqi sənət sahəsində mütəxəssislər Füzuli məqamından mütəmadi bəhrələniblər. Belə bir məsuliyyətli işi öz üzərinə xalçaçı-rəssam, tədqiqatçı alim Lətif Kərimov da götürmüşdü. Milli köklərimizə, dəyərlərimizə ürəkdən bağlı olan ölməz xalça ustadının milli sənətimiz olan xalçaların inkişafında xidmətləri misilsizdir.

Lətif Kərimov bu sənət sahəsinin unudulmasına imkan vermədi. Əminliklə deyə bilərik ki, bu gün məhz onun sayəsində xalçaçılıq sənəti inkişaf edir və dünyada tanınır. Ədəbiyyata, klassikaya sonsuz marağı olan sənətkar Şərq şeirlərini, qəzəllərini əzbər bilirdi və deyirdi ki, çoxlu şeirlər bilmək istedad deyil, yaddaşın vergisidir, əsas odur ki, poeziyanı, ədəbiyyatı sevəsən. Özünün də dediyi kimi, ədəbiyyatı ürəkdən sevsən, poeziyaya qırılmaz tellərlə bağlı olan sənətkarın Füzuli yaradıcılığına üz tutması heç də təsadüfi görünməməlidir. Rəssamın ölməz lirikası içərisindən "Şəbi-Hicran" qəzəlini öz xalçası üçün kompozisiya seçməsi həm də gözəl şeir zövqünə malik olduğunu göstərir.

Lətif Kərimovun yaradıcılığını dövrlərə bölmüş olsaq, 70-ci illərin ortalarını sənətkarlığının kamillik dövrü adlandırmaq olar. Onun "Şəbi-Hicran" xalçası məhz həmin dövrdə yaranıb. Bu xalçanı Məhəmməd Füzulinin eyniadlı qəzəlinə toxunmuş bir nəzərə də hesab etmək mümkündür. Xalçaçı-rəssamın sənət incisini söz ustadının eyniadlı qəzəli ilə qarşılaşdırsa, hər iki əsərdə oxşar cəhətlərin mövcudluğunu görə bilərik. Məhəmməd Füzulinin sözlə

ifadə etdiyi fikirlərini Lətif Kərimov ilmələrlə toxuyub. Qəzəldə heç bir söz, ifadə boşuna işlənməyib. Kəlimələrin dərin, məntiqli mənası olduğu kimi, Lətif Kərimovun çəkdiyi hər bir naxış da əsərini tamamlayır. Naxışlarında nə israfçılıq etmiş, nə də xalçasından naxış əsirgəmişdir. Ornamentlərdən, naxışlardan yerli-yerində istifadə edən sənətkarın xalçasından bir ştrix çıxarsaq, əsər sanki natamam, yarımçıq qalar.

Xalçaya baxıb heyran olmamaq qeyri-mümkündür. Belə bir möcüzə yalnız Lətif Kərimov təxəyyülünün məhsulu ola bilərdi. Sənətkar xalçaçılıqda az rast gəlinən asimmetrik kompozisiya prinsipinə müraciət edib və bütün xalçanı bir-birini təkrarlamayan 600 nəbəti naxış ünsüründən yaradıb. Bir-biri ilə yarışan rəngarəng nəbəti elementlər sanki qəzəlin hər bir misrası ilə səsleşir. Xalçanın ensiz sahəsi tünd-göy rəngə boyanıb. Sənətkar bu rəngi heç də təsadüfən seçməmişdir. Gecənin rəmzi kimi verilən göy rəngli fon vüsal həsrəti ilə alışıb-yanan aşıqın qaranlıqda keçirdiyi iztirabları ifadə edir.

Xalçanın tam mərkəzində böyük bir medalyonda Füzulinin obrazını yaradan rəssamın onun yuxarı və aşağı hissələrində söz ustadının lirik qəhrəmanları olan Leyli və Məcnun obrazlarının təsvirini verib. Həmin üç medalyona diqqətlə baxdıqda bir-birini izləyən tünd rəngli naxışlar sanki hərəkətdədir və dövr edir. Bununla müəllif sanki lirik qəhrəmanın təlatümünü, fəryadını, nisgilini, məşuqəyə olan həsrətini ifadə etməyə çalışmışdır. Xalçaçı-rəssam bu medalyonlar avəzinə Füzulinin və lirik qəhrəmanların obrazlarını onların surətlərini yaratmaqla da təsvir edə bilərdi. Lakin fikrimcə, bu zaman xalça öz əzəmətini, orijinallığını, dəyərini itirərdi və basitləşərdi. Mərkəzdə yerləşən üç medalyon xalçaya xüsusi cəlbedicilik, orijinallıq bəxş edir və onu digər xalça kompozisiyalarından fərqləndirir. Xalçaya baxdıqca insan dahi Füzulinin qəzəlini beyt-beyt təkrar oxumaq istəyir:

Şəbi-hicran yanar canım, təkər qan çeşmi-giryanım,
Oyadar xəliq əfqanım, qara bəxtim oyanmazmı? ❖

Nərgiz Nəşibova,
Azərbaycan Xalça Muzeyinin əməkdaşı

